

ks. mgr lic. Tomasz Pązik
Instytut Nauk Teologicznych
rok studiów: IV
nr albumu: 156499
adres: ul. Wojska Polskiego 29/3, 59-220 Legnica
tel. 609 099 791
e-mail: xtomaszpazik@gmail.com

Lublin, 12.05.2025

Streszczenie rozprawy doktorskiej w języku polskim i angielskim.

Postawy młodzieży maturalnej wobec Kościoła katolickiego w Polsce.

Studium katechetyczno-pastoralne

Rozprawa podejmuje próbę dogłębnej analizy postaw eklezjalnych wśród polskich maturzystów uczęszczających do liceów ogólnokształcących. Jej głównym celem było ustalenie, w jakim stopniu młodzież ostatnich klas szkół średnich identyfikuje się z Kościołem katolickim, a także sformułowanie konkretnych zaleceń katechetycznych i duszpasterskich, które mogłyby wspierać rozwój pozytywnej relacji z Kościołem. Autor zauważa, że dotychczasowe ujęcia pojęcia „postawy religijnej” często nie uwzględniają precyzyjnie stosunku do Kościoła jako wspólnoty. Proponuje zatem uściślenie i wprowadza termin „postawa eklezjalna”, rozumianą jako względnie trwałe nastawienie jednostki do wspólnoty Kościoła, które zawiera trzy komponenty: poznawczy (wiedza i przekonania), emocjonalny (uczucia i oceny) oraz behawioralny (praktyki i działania).

Badanie zostało przeprowadzone w trzech etapach. W pierwszym etapie dokonano wnikliwej analizy *Podstawy Programowej katechezy Kościoła katolickiego* i *Programu nauczania religii rzymskokatolickiej* obowiązujących w Polsce od 2018 roku. Skoncentrowano się na zawartości dotyczącej natury Kościoła, jego misji, argumentów na rzecz jego autorytetu oraz wezwania do zaangażowania we wspólnotę. Te treści zostały zestawione z trzema komponentami postawy eklezjalnej w celu oceny, na ile edukacja religijna w szkole realnie wspiera kształtowanie wiedzy, przekonań i praktyk związanych z Kościołem.

W drugim etapie opracowano autorski, zwalidowany kwestionariusz ankiety, który pozwolił na pomiar postawy eklezjalnej w jej trzech aspektach. Pytania podzielono na bloki: poznawczy (ocena wiedzy o Kościele i jego nauczaniu), przekonaniowy (stopień akceptacji doktryny, stosunek emocjonalny do Kościoła) oraz behawioralny (częstotliwość uczestnictwa w praktykach religijnych, zaangażowanie parafialne). W trzecim etapie przeprowadzono badanie na reprezentatywnej próbie 1 509 maturzystów z całej Polski, co stanowiło około 0,5% całego rocznika 2022/2023.

Wyniki badania ilościowego przyniosły kilka zaskakujących wniosków. Tylko 29,2% respondentów uzyskało wyniki świadczące o bardzo niskim poziomie wiedzy o Kościele, co obala popularne przekonanie o powszechnej ignorancji religijnej młodzieży. Większość ankietowanych deklarowała znajomość podstawowych zagadnień doktrynalnych, choć ich poziom był zróżnicowany. W aspekcie przekonaniowym nie potwierdziły się obawy o masowy sprzeciw wobec nauczania Kościoła – dominowały postawy umiarkowanie pozytywne lub neutralne, a jedynie niewielki odsetek badanych zdecydowanie odrzucał nauczanie wiary. Najsłabszym ogniwem okazał się komponent behawioralny: aż 62,2% maturzystów uczestniczy w praktykach religijnych sporadycznie lub wcale, co potwierdza niskie zaangażowanie w życie wspólnoty parafialnej.

Dzięki analizie wielowymiarowej wyodrębniono trzy zasadnicze typy postaw eklezjalnych: negatywną (1,99% badanych), cechującą się niską wiedzą, negatywnym nastawieniem emocjonalnym i brakiem zaangażowania; neutralną (2,12%), obejmującą umiarkowaną wiedzę, mieszane emocje i sporadyczne uczestnictwo w życiu religijnym; oraz pozytywną (4,17%), charakteryzującą się wysokim poziomem wiedzy, regularnym uczestnictwem w praktykach i silnym poczuciem przynależności do wspólnoty. Grupa o pozytywnej postawie przewyższyła liczebnie grupę negatywną w stosunku 2,1:1, co jednoznacznie podważa hipotezę o dominującym negatywnym nastawieniu młodzieży do Kościoła. Dodatkowo wykazano, że regularna praktyka religijna w rodzinie jest silnym czynnikiem sprzyjającym zarówno wiedzy, jak i zaangażowaniu religijnemu. Ustalono też, że komponenty emocjonalny i behawioralny są ze sobą statystycznie istotnie powiązane – pozytywne doświadczenia religijne przekładają się na większą aktywność wspólnotową.

Część jakościowa badania, oparta na analizie otwartych wypowiedzi wybranych uczestników, dostarczyła cennych informacji o motywacjach i barierach w przeżywaniu wiary. Uczniowie dzielili się zarówno autentycznymi świadectwami duchowymi, jak i refleksjami kształtowanymi przez narracje medialne, często krytyczne wobec Kościoła. Te wypowiedzi pozwoliły na sformułowanie celowanych rekomendacji duszpasterskich i katechetycznych. Po pierwsze, zaleca się wzmocnienie etapu preewangelizacji poprzez systematyczne szkolenia katechetów, duchownych i liderów świeckich w zakresie empatycznego towarzyszenia młodzieży oraz umiejętnego wykorzystywania narzędzi cyfrowych do dawania świadectwa. Po drugie, katecheza sakramentalna na poziomie parafialnym powinna być elastyczna i dostosowana do rzeczywistych postaw kandydatów – zarówno pod względem czasu przygotowania, jak i stosowanych metod dydaktycznych. Istotne jest także rozwijanie małych grup formacyjnych wspieranych przez kompetentnych liderów, którym należy zapewnić stałe wsparcie, szczególnie w zakresie kompetencji cyfrowych i komunikacyjnych.

Rozprawa zrealizowała swój cel diagnozy postaw religijnych pokolenia Z oraz opracowania praktycznych narzędzi wspierających młodzież w ich drodze ku dojrzałości chrześcijańskiej. Wskazano także kierunki przyszłych badań, takie jak porównanie postaw generacji Z i Alfa, ewaluacja efektywności działań duszpasterskich online, analiza wpływu środowisk parafialnych na formację religijną młodych ludzi czy obserwacja skutków zmian w edukacji religijnej w szkołach. Realizacja tych projektów badawczych pozwoli pogłębić rozumienie procesów kształtujących postawy religijne i usprawnić strategie katechetyczne oraz pastoralne w dynamicznie zmieniającym się kontekście społecznym.

ks. mgr lic. Tomasz Pązik

A handwritten signature in blue ink, reading "ks. Tomasz Pązik". The signature is stylized, with the first letters of the first and last names being prominent and capitalized.